

Åbning af kystkulturkonferencen 24. januar 2008

Tak for invitationen.

Jeg er nyudnævnt formand for Folketingets kulturudvalg og på den post er der mange områder, man skal sætte sig ind i og forholde sig til. Også et område vedr. Kystkultur, som er ganske spændende. For mig er Kulturen vigtig. Den er en del af os alle. Vi har alle en fortid, en nutid og en fremtid at forholde os til også i Kulturhistorisk perspektiv, og det er vigtigt at huske i en travl hverdag. Dette er denne konferences overskrift et lysende eksempel på.

Som født og opvokset på Midtsjælland, har jeg ikke haft mine daglige vandringer ved kysten og i havnebyer, men ikke desto mindre er fascinationen derfor meget stor, og mange ferier er siden barndommen tilbragt rundt i Danmark og ved de skønne kyster og i det miljø, som er derved. Måske netop fordi man ikke har boet der fast er fascinationen så stor.

Danmark er et land i rivende udvikling. Overalt bliver der bygget nye boliger, og der bygges motorveje og broer for at vi hurtigere kan komme mellem landsdelene i vore biler, og samtidig transporterer lastbiler varer til selv de fjerneste afkroge af landet.

For vore børn er dette en selvfølge, men snakker vi med folk, der er født bare 10 år efter 2. Verdenskrig eller tidligere, så husker de fleste et helt andet Danmark.

Det var et Danmark, der i langt højere grad var afhængigt af havet, kysten og havnene.

I alle havne lå der blåmalede fiskekuttere og langs kysterne blev der drevet fiskeri med bundgarn og ruser. På den jyske vestkyst lå fiskerlejerne som perler på en snor, og man så adskillige steder kystbåde, som var trukket på land.

Landsdelene var trafikeret med store jernbane- og bilfærger, og småøerne blev betjent af fine små færger, der sørgede for vare- og persontransport.

Overalt på havet så man coastere, der fragtede varer på tværs af landet, og på havnene var der et leben af mennesker, der var beskæftiget med at laste og losse skibe. Der holdt fladvogne med mælkeunger fra øerne og grise stod på transportvogne klar til at blive kørt til slagteriet.

På småværfterne var man travlt beskæftiget med at bygge nye fiskekuttere og reparere de nedriggede sejlskibe, der endnu var i aktiv fragtfart. Ligeledes fandt man overalt havnesmedier, vodbindere og andre håndværk med relation til søfarten. Fiskeriauktioner fandtes på de fleste havne.

Alt dette var resultatet af en udvikling, der var foregået gradvist gennem flere århundreder, hvor skibene i begyndelsen var drevet af sejl og senere blevet afløst af dampskibe, der blev sat ind i raketfart, således at alle havnebyer af betydning nu kunne betjenes regelmæssigt efter en sejlplan. I København, Århus, Odense, Ålborg, Esbjerg og andre havnebyer så man de større skibe, der sejlede med gods på de store verdenshave.

Alt dette var almindeligheder og der var ingen der tænkte på det som kultur. Det var selve livet.

Og nu, bare et halvt århundrede senere, er alt dette på vej til at forsvinde, hvis det da ikke allerede er væk. Børn og unge ser undrende ud, når de fra bedsteforældre hører, hvordan hverdagen tog sig ud. Nu er det historie.

Fiskeflåden er under voldsom reduktion, kvoter, på det der engang var en fri ressource sælges ud, og havnene er efterhånden tømt for fiskefartøjer. Konsekvenserne kan være ødelæggende for hele lokalsamfund, idet de håndværk, der tidligere var så stor efterspørgsel efter, forsvinder.

Et håndværk er resultatet af århundreders rafinering af opsamlet viden, og er en ubrudt række af handlingsbåren kundskab. Håndværk som tidligere holdt samfundet i gang.

Nu brydes kæden og den viden der sættes over styr kan ikke umiddelbart genskabes.

Også søfarten er hårdt ramt. Varer transporteres i dag med lastbiler og småskibstrafikken er næsten uddød, og den intensive færgetrafik er afløst af broer. Den internationale søfart sætter sig stort set ikke spor i det danske landskab. Vareudvekslingen foregår idag i containere, der losses og lastes i nye havneområder langt uden for de store byer, og helt afspærret for almindelige borgere bl.a. på grund af et omfangsrigt terrorberedskab, som desværre er nødvendigt.

Den sidste rest af den nærmeste fortids søfart er i dag repræsenteret ved de forholdsvis få bevaringsværdige fartøjer, der om sommeren besejler de danske farvande med chartergæster, eller af de skibe der ligger i havnene som husbåde. Disse fartøjer er nu reduceret til enkeltstående eksempler på den erindring vi har om det maritime Danmark jeg lige har beskrevet. Dette til trods for at, Skibsbevaringsfonden og andre gode kræfter gør hvad de kan. Mange steder er fartøjerne ikke længere velkomne i havnene, der mange steder er ved at blive forvandlet til beboelsesområder for velstillede. Udviklingen bider således sig selv i halen. Kommer der ingen skibe i havnene forsvinder de havnerelaterede håndværk og de tilhørende faciliteter, og dermed den attraktionsværdi havnene har for nye bosættelser. Skibstrafik er efterhånden noget man kun læser om i aviserne, og søfartserhvervet har i dag store problemer med at rekruttere den kommende generation af søfolk. Havet, kysten og havnene, som for bare et halvt århundrede siden var en del af vores hverdag, er i dag blevet brikker i det forholdsvis nye begreb kystturisme og fritidsliv. Ellers velfungerende havne bliver omdannet til lystbådehavne, men uden de traditionelle anløbs- og fortøjningsfaciliteter der gør det muligt for bevaringsværdige fartøjer at anløbe og fortøje. Mange kommuner forsøger febrilsk at finde en måde at kapitalisere de kulturværdier en havn rent faktisk repræsenterer. Men det kan ske på bekostning af befolkningen som kan miste en vigtig brik i forståelsen af det samfund som, den er rundet af.

Det er vigtigt, at vore efterkommere også i fremtiden får mulighed for at opleve den diversitet som kystdanmark tidligere har kunnet byde på. Men en forudsætning er, at danskerne genopdager deres identitet som Søfartsnation og Kystfolk.

Derfor kan man prøve at understøtte de mest markante dele af den kystkultur, som nu er på vej ud. Vi ved godt, at vi ikke kan sætte alt på museum. Men vi kan sikre bevaring og brug af de mest markante elementer i kystkulturen, så de er pejlemærker for vor egen identitet som danskere. Vi skal huske at værne om den danske kulturarv.

Denne konference og dannelsen af en kystkulturforening kan være med til at forene de menneskelige og kulturelle traditioner i kystkulturen, og dermed styrke bevidstheden om bevaring og brug af traditionelle fartøjer, bygninger, industrianlæg og kystmiljøet i øvrigt. Denne bevidsthed skal indgå i en moderne fremadrettet brug af de ressourcer, der engang var en selvfølgelig del af danskernes fælles liv, således at eksempelvis lystfiskeri, lystsejls og dykning kan indgå i et ligeværdigt fællesskab med søfart, håndværk og kystturisme.

Det skal være mit håb, at I med denne konference får et udbytte, som kan bruges i jeres fortsatte arbejde og jeg vil ønske jer fortsat god dag. Og held og lykke med projektet.